

Üniversite Öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine İlişkin Tutumları

Necmettin ÖZMEN*

Bilal YILDIRIM**

Öz

Son yıllarda Türkiye’de, Osmanlı Türkçesi tartışmaları ve Osmanlı Türkçesi ile ilgili yaşananlar bir hayli gündem oluşturmıştır ve oluşturmaya devam etmektedir. Bu araştırmanın amacı, Osmanlı Türkçesi tartışmasının üniversite öğrencileri arasında nasıl bir algıya sebep-vesile olduğu ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesiyle ilgili tutumlarını belirlemektir. Bu maksatla veriler, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Halkalı Kampüsünde farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla, toplanmış ve kategorik içerik analiziyle analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin çok azının Osmanlı Türkçesini bildiği, Osmanlıca kelimelerin aileleri tarafından kullanımının çok düşük olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin büyük çoğunluğu Osmanlı Türkçesine karşı olumlu tutuma sahiptir. Osmanlı Türkçesinde yer alan kelimelerin öğrenciler üzerinde genel olarak olumlu çağrışımlar yaptığı, geçmişle bağlantı kurmanın aracı olduğu ve estetik olduğu kanaati hâkimdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Osmanlıca kelimelerin okullarda ve yazılı-görsel yayınlarda kullanılmasının iyi olacağını düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Osmanlıca, üniversite öğrencileri.

* Yrd. Doç. Dr. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi (Türkçe Öğretmenliği) Bölümü öğretim üyesi necmettin.ozmen@izu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü (Eğitim Yönetimi) öğretim üyesi bilal.yildirim@izu.edu.tr

University Students' Attitudes towards Ottoman Turkish

Abstract

In recent years, the discussions of Ottoman Turkish and some issues regarding Ottoman Turkish have created and continue to create an agenda in Turkey. The aim of this research is to uncover the kind of perception that the discussions about Ottoman Turkish created among the university students and their attitudes towards Ottoman Turkish. For this purpose, the study employed a semi-structured interview developed by the researchers to collect data from the university students at different faculties of Istanbul Sabahattin Zaim University, Halkali Campus. The data were analyzed with categorical content analysis. As a result of the analysis of the data, it was found that very few students knew Ottoman Turkish and that the usage of the Ottoman words by their families was very low. However, the vast majority of the students have a positive attitude towards Ottoman Turkish. It is a common belief among the students that the words in Ottoman Turkish have generally positive associations on students, that they are the means of establishing connections with the past, and that they are aesthetic. The vast majority of the students think that it would be better to use Ottoman words in schools and in written and visual publications.

Keywords: Ottoman Turkish, Ottoman Language, university students

Giriş

Dil; duygu ve düşüncelerin aktarılmasına ve iletişime araçlık eder. Bunu yaparken nesne ve kavramların göstergesi olan kelimeleri kullanır. Herhangi bir dili kullanan kimse dağarcığında ne kadar kelimeye sahipse duygu ve düşüncelerini o kadar kolay ve rahat anlatabilir. Çünkü zihninden geçenleri ifade edeceği araçlar hazırdır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulduğunda birçok alanda reform yapılmıştır. Bu reformlar neredeyse hayatın tamamını kuşatan ve o güne kadar gelen müesses nizamı kökünden değiştiren yeniliklerdir. Batı kökenli dillerin etkisine maruz kalan Osmanlı Türkçesi de okuma-yazmayı ve anlamayı-yorumlamayı önemli ölçüde değiştirecek olan bu değişimlerden nasibini almıştır. 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyete verilen ödevlerden belki de en önemlisi Türkçeyi öz bir dil haline getirmektir. Bu ödevle işe başlayan cemiyet yetkilileri ve özleştirmeye gönül verenler Osmanlı Türkçesini¹ sadeleştirme, özleştirme çalışmalarına çok hızlı başlamışlardır. Bu çalışmalarla beraber yüzlerce, hatta binlerce Arapça ve Farsça kelime devletin arzusu, zorlaması; basın, MEB daha sonraki yıllarda TRT gibi araçların kullanılması ile Türkçeden atılmıştır. Bu süreç 1980’li yıllara kadar devam etmiş, böylece Türkçe yüzyıllardır kullanageldiği birçok kelimesini yitirmiştir. Aslında kelime atma çalışması sadece kelimelerin atılmasıyla kalmamıştır. Bu süreç kültür kodlarını bünyesinde barındıran atasözü ve deyimleri de kapsamıştır. Çünkü atılan birçok kelime

¹ Osmanlı Türkçesi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te (3.cilt, 4. Baskı, Ocak 2011, İstanbul, s.2434) Osmanlı maddesi altında Osmanlıca başlığı ile şöyle tarif edilir: “Osmanlı Türkçesi’nin XV. yüzyıldan sonra Arapça ve Farsçanın kuvvetle etkisinde kalarak klasik edebiyat dili biçiminde gelişmiş olan şekli.”

Güncel Türkçe Sözlük’te ise “XIII-XX. yüzyıllar arasında Anadolu’da ve Osmanlı Devleti’nin yayıldığı bütün ülkelerde kullanılmış olan, Arapça ve Farsçanın etkisi altında kalan Türk dili.” tarifi yapılır. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5977401bcc3376.69513023 erişim tarihi: 25.07.2017)

Kâmûs-ı Türkî’de (Şemseddin Sâmî, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989, s. 927) Osmanlıca maddesi açıklanırken Osmanlı lisanı denilir ve karşılığında: “Garp Türkçesi” manası verilir.

aynı zamanda bu kalıp sözlerin içinde yaşamakta ve kültürel zenginliğe katkıda bulunmaktadır. Türkçenin geleceğini düşünen, Türkçeye âşık olan, Türkçenin gücünü yitirmesini istemeyen yazarlar, düşünürler, bilim adamları Türkçenin ifade zenginliğini yitirdiği, her geçen gün fakirleşip müzikalitesini kaybettiği şikâyetlerini hep dile getirmiştir. Bu hususta çok sayıda kitap-makale yazılmış, değişik sempozyumlar düzenlenmiş, konferanslar verilmiş, TV programları yapılmıştır. Bunların bir bölümü kitap olarak yayımlanmıştır.² Türk Dil Tetkik Cemiyeti eliyle başlayan ve hız kesmeden devam eden özleştirme çalışmaları 1980'li yıllardan itibaren daha mutedil bir yola girmiştir. Türk Dil Kurumu artık Türkçeyi eski zenginliğine döndürmek ve kayıplarını telafi etmek için çeşitli çalışmalar yapmaya başlamıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Falih Rıfkı Atay gibi Türkçeyi başarılı bir biçimde eserlerinde yansıtan yazarların kullandığı Türkçeyi yeniden inşa edebilmek için kamuoyu oluşturmaya çalışılmıştır. Bazı aydınlar; Türkçenin kaybettiği haline tekrar kavuşması, incelikleri ifade edebilen bir dil haline gelmesi, 20. yüzyılın başındaki Türkçenin tekrar hayatıyet kazanması, bu Türkçenin liselerde ders olarak okutulması konusunu işleyenler dâhil birçok makale yazmıştır. 1990'ların kültür çevrelerinde önemli tartışmalardan biri Osmanlı Türkçesinin liselerde okutulması olmuştur. Bu tartışmalar 2002'den itibaren kültür ve eğitim çevrelerinde daha fazla gündeme gelmiş, sık sık işlenmiştir. Bu tartışmalar, yazı ve çalışmaların sonucu olarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 139 sayı ve 12.09.2011 tarihli kararı ile Osmanlı Türkçesi dersi müfredatı kabul edilmiştir. Osmanlı Türkçesi dersinin liselerde ders olarak okutulmasının amacı açıklanırken: öğrencilerin, *Osmanlı Türkçesi ile yazılmış farklı güçlük düzeyindeki metinleri okumaları; Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinleri anlamlandırmaları; okudukları metinlerden hareketle söz varlığını zenginleştirmeleri; Osmanlı Türkçesi etrafında gelişen kültürü tanımaları; Osmanlı Türkçesi ile yazılmış*

² Bu konudaki bazı kaynaklar:

Banarlı, N.S. (1977). Türkçenin Sırları, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Banguoğlu, T. (1987). Dil Bahisleri, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Develi, H. (2008). Dil Doktoru, İstanbul: Kesit Yayınları.

Hacieminoğlu, N. (1977). Türkçenin Karanlık Günleri, İstanbul, İrfan Yayınevi.

Lewis, G. (2007). Trajik Başarı Türk Dil Reformu, İstanbul, Paradigma Yayınları.

Sadoğlu, Hüseyin (2003). Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.

Safa, P. (1999). Osmanlıca Türkçe Uydurmaca, İstanbul: Ötüken Yayınları.

eserleri koruma konusunda duyarlılık kazanmaları; sosyal bilimler alanında yapacakları çalışmalarda Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserlerden yararlanmalarının hedeflendiği ifade edilmiştir. Bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi Osmanlı Türkçesinin okutulması ile öğrencilere, kendileri için karanlık kalan yeni bir dünyanın kapılarının aralanması hedeflenmiştir.

Osmanlı Türkçesi dersi 2003-2004 Eğitim-Öğretim yılında Sosyal Bilimler liselerinde³ zorunlu; 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Liselerinde de seçmeli olarak okutulmaya başlanmıştır. Osmanlı Türkçesi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.01.2014 tarih ve 6 numaralı kararı ile 2014-2015 Öğretim Yılı'ndan itibaren hazırlık, 9 ve 10'uncu sınıflardan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere Genel Lise, Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi Haftalık Ders Çizelgelerine seçmeli ders olarak konulmuştur.⁴ Böylece Cumhuriyetin ilanından sonra on yıllarca çeşitli vakıf, dernek ve kurumların gönüllü olarak yürütmeye çalıştığı Osmanlı Türkçesini öğretme işine, üniversitelerin ilgili bölümlerinde veya özel alanda çalışacak profesyonellere öğretilen Osmanlı Türkçesi hariç tutulursa, devlet de liseleriyle katılmıştır. Artık devlet lisesi veya özel liselerde okuyan ve Osmanlı Türkçesi öğrenmek isteyen bütün öğrenciler için bu imkân hazırdır.⁵ Yapılan düzenlemeler son birkaç yılda üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin önceki dönemlerle kıyaslandığında Osmanlı Türkçesine dair fikir sahibi olmasına

3 Nihal Çalışkan *Lise Düzeyindeki Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanışına İlişkin Öğrenci Görüşlerine Dayalı Bir Değerlendirme*, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C 2, S 2, Kış 2013, s.329-343

4 Mehmet Mehdi Ergüzel, Milli Eğitimde Osmanlı Türkçesinin Seçmeli Ders Olarak Okutulması Üzerine adlı makalesinde: "Biz, bu bildiri vesilesiyle "Osmanlı Türkçesi Dersi" nin liselerimizde seçmeli ders olarak yaygın hâle getirilmesinin, hem Türkçemizin yaşayan gücüne hem de tarihî kaynaklarına götüreceğ yarının genç araştırmacılarının bilgi birikimine hizmet edeceği noktasındaki görüşlerimizi, gerekçeleriyle değerlendirmeğe çalışacağız." diyerek Osmanlı Türkçesinin niçin öğretilmesi gerektiğini" açıklar. Makalesinin sonunda şunu ifade eder:

"Her ne kadar on on beş yıla yakın zamandır Sosyal Bilimler Liselerinde Osmanlı Türkçesi dersleri okutuluyor ise de ben ve neslim, rahmetli hocalarımız Timurtaş, Kaplan, Ergin, Hacıeminoğlu ve Kabaklı'nın da kitap ve yazılarında ehliyetle, bilerek, ısrarla ifade ettikleri gibi bütün liselerde önce seçmeli sonra alana göre zorunlu dersler hâlinde metinlerle zenginleştirilmiş bir Osmanlı Türkçesi yahut Tarihî Türkiye Türkçesi dersi koymanın zamanının gelmek şöyle dursun neredeyse geçmekte olduğu endişesini taşımaktayız." *Turkish Studies*, Volume 10/8 Spring 20145, p.35-42

5 Nihal Çalışkan'ın yaptığı yukarıda adı geçen çalışmada Osmanlı Türkçesi dersini alan öğrencilerin bu derse dair düşüncelerinin olumluya doğru nasıl evrildiği şöyle anlatılır: "11. soruda öğrencilere "Osmanlı Türkçesi dersini aldıktan sonra bu derse ilişkin düşünce ve değerlendirmelerinde bir değişiklik olup olmadığı" sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplarda genel eğilim dersle ilgili olumlu düşünceleri olan öğrencilerin bu düşüncelerinin pekiştiği şeklindedir. Bu öğrenciler konuyla ilgili görüşlerini "Merakım vardı, depreşti. Sevgim katlandı. Çok zevkli bir ders olduğunu düşünüyordum, dersleri aldıktan sonra böyle olduğunu gördüm. Dile hayran kaldım." Çalışkan, A.g.m., s.337

imkân sağlamıştır. Hatta bazı öğrenciler liselerde öğrendiği Osmanlı Türkçesi ile üniversiteye başlamaktadır.⁶

Lise ve üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine ilişkin, bilgi, düşünce ve tutumlarına ilişkin az sayıda araştırmanın yapıldığı, ancak Üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine ait kelimeleri bilip bilmedikleri, Osmanlı Türkçesini öğrenmenin ve kullanmanın gerekli olup olmadığına ilişkin üniversite öğrencilerine yönelik doğrudan bir araştırmanın yapılmadığı ilgili literatürün incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple bu araştırmanın problem cümlesi “Üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine dair bilgi, ilgi ve tutumları nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın amacı; öğrencilerin son dönemde sıklıkla konu edilen Osmanlı Türkçesine dair bilgi, ilgi ve tutumlarını belirleyebilmektir. Bunu ortaya koyabilmek için çalışmada; öğrencilere Osmanlı Türkçesi bilip bilmedikleri ve Osmanlı Türkçesinin kendilerindeki çağrışımları ile bir dizi soru sorulmuştur.

Yöntem

Bu araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formuyla üniversite öğrencilerinden veri toplanarak gerçekleştirildiği için betimsel tarama modelinde nitel bir çalışmadır. Betimsel tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2006)⁷

Katılımcılar

Bu çalışmanın verileri İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Halkalı Kampüsünde 2016-2017 öğretim yılında öğrenim görmekte olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 80 lisans öğrencisinden elde edilmiştir.

6 Son dönemlerde Osmanlı Türkçesinin ne kadar çok tartışıldığını ifade etmesi bakımından Adnan Altun'un *Çevrimiçi Ortamdaki Tartışma Kültürüne Yönelik Bir İnceleme: Osmanlı Türkçesi Örneği* adlı çalışmasını 19. Milli Eğitim Şurası'nda alınan: “Osmanlı Türkçesi dersinin sosyal bilimler lisesinde olduğu gibi, Anadolu imam hatip lisesinde de zorunlu ders olarak, diğer ortaöğretim kurumlarında ise seçmeli ders olarak okutulması” kararı üzerine yapması Osmanlı Türkçesi meselesinin ne kadar çok tartışıldığının bir anlamda göstergesidir. Turkish Studies, Volume 10/12 Summer 2015, p.39-56 7 Karasar, N.(2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.

Tablo-1: Öğrencilerin Fakülte ve Bölümlere Göre Dağılımı

Fakülte	Bölüm/Program	Sayı(f)	Toplam(f)
Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	10	20
	Temel Eğitim/Okul Öncesi Öğretmenliği	3	
	Türkçe ve Sosyal Bilimler/Türkçe Öğretmenliği	5	
	Yabancı Diller Eğitimi/İngilizce	1	
	Yabancı Diller Eğitimi/Arapça Öğretmenliği	1	
İslami ilimler Fakültesi	İslami İlimler Bölümü	3	3
İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi	İktisat Bölümü	4	17
	İşletme	4	
	Uluslararası Ticaret ve Finansman	9	
Mühendislik ve Doğa Bilimleri	Endüstri Mühendisliği	3	18
	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	5	
	Mimarlık	5	
	Gıda Mühendisliği	3	
	Bilgisayar Mühendisliği	2	
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	Sosyoloji	2	17
	Psikoloji	9	
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası ilişkiler	3	
	Sosyal Hizmet	3	
Sağlık Bilimleri Fakültesi	Hemşirelik	2	2
Hukuk Fakültesi	Hukuk	3	3
Toplam	20		80

Tablo-1’deki verilere bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin fakültelerdeki toplam öğrenci sayılarına oranla yaklaşık olarak dengeli dağıldığı anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde, önce “Lugat 365 Bazı Kelimeler Çok Güzel”⁸ adlı eserden seçilen 29 adet kelime kullanılmıştır. Bu seçim yapılırken mümkün olduğunca kelimelerin çokluğu dikkate alınarak bazı harflerden birden fazla kelime alınmış, bazı harflerden hiç kelime seçilmemiştir.

8 Can Yayınları, 2015, 304 s.

Seçilen kelimeler şunlardır: *aliyyülâlâ, babayani, bedbin, beyhûde, diğergâm, dilbaz, elzem, filhakika, ilanihâye, kalendermeşrep, lafûgüzaf, meftun, mezkur, mizaçgir, mahfuz, muhayyile, mukadderat, rayiha, şikemperver, tenâkuz, terennüm, tevâzu, vakur, vuslat, yakamoz, yâren, yeknasak, zevahir, zinhar*. Bu kelimelerden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu, alan uzmanları ve bilimsel araştırma uzmanlarınca incelenmiştir. İfade biçiml erinde ve soruların sıralamalarında uzman görüşlerine göre form düzenlenmiş ve uygulamaya karar verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Üniversite öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın ilk haftasında anlamları ile beraber 50x50cm ebadındaki kartonlara büyük punto ile yazılan kelimeler İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Halkalı Kampüsündeki yemekhane duvarına asılmış, öğrencilerin bu kelimeleri görmesi ve okuması sağlanmıştır. Bir hafta sonra o anda yemekhanede bulunan öğrencilere, duvarlarda asılı bulunan kelimeleri görüp görmediği, 2 saat süreyle araştırmacı tarafından belirlenen ve gerekli bilgilendirme yapılan 4 kişi tarafından araştırmacıların nezaretinde sorulmuştur. Gördüğünü belirten öğrencilere önceden hazırlanan görüşme formu gerekli açıklamalar yapılarak verilip doldurması istenmiştir. Kelimeleri gördüğünü ve okuduğunu söyleyen öğrencilerden bir kısmı hemen doldurmuş, bazıları görüşme formunu alıp ertesi günü doldurup teslim etmiştir.

Çalışmada, Türkçeyi özleştirme çalışmaları öncesinde Türkçenin öz malı gibi kabul edilen ve yüzyıllarca Türkçe kitaplarda kullanılan Arapça-Farsça kelimeler kullanılmış, bu kelimelerin araştırmaya dâhil olan öğrenciler tarafından bilinip bilinmediği, kelimelerin kendi zihin dünyalarındaki çağrışımları, kelimeleri günlük konuşmalarında kullanmak isteyip istemediklerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca kelimeleri aile büyüklerinin kullanıp kullanmadığı, bu kelimeleri Türk kültürünün bir parçası olarak görüp görmediği, televizyonlarda, ders kitaplarında duymak isteyip istemedikleri ve bunları niçin istedikleri veya istemedikleri de sorulmuştur. Elde edilen veriler kategorik içerik analizi

yöntemiyle analiz edilmiştir. Kategorik içerik analizi, bir metnin belirli kurallar çerçevesinde kodlamalarla bazı sözcüklerinin daha alt kategorileri ile özetlendiği sistematik, tekrarlanabilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd, 2010). Öğrencilerin cevapları her madde bazında tek tek incelenerek ana temalar belirlenip ortak kategoriler oluşturuldu. Her ana kategoriyle ilgili alt kategoriler belirlendi ve aynı zamanda bazı maddelerde gerekçeler de kategorik olarak belirlendi ve her kategori ve alt kategoriye ilişkin frekanslar da belirlendi. Yapılan bu analizden sonra, biri Türk Dili diğeri Eğitim Bilimleri alanında uzman olan iki akademisyen tarafından verilerin birbirinden bağımsız olarak analiz edilmesi sağlandı. Farklı iki kişi tarafından yapılan kategorik analizde ortaya çıkan kategorilerin %90'nın üzerinde benzerlik arzettiği görüldü ve analize son hali verildi.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilere yöneltilen sorular ve verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1-Osmanlıca / Osmanlı Türkçesi biliyor musunuz? Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri Tablo-2'deki gibidir.

Tablo-2: Osmanlı Türkçesi Bilmeye İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

Biliyorum	Az Biliyorum	Bilmiyorum	Cevap yok
11	9	44	16

Tablo-2'deki verilere göre; az bilenlerle bildiğini ifade edenler birlikte düşünüldüğünde araştırmaya katılanların %25'inin Osmanlı Türkçesi ile bir şekilde ilgili oldukları, en azından basit Osmanlı Türkçesi metinlerini okudukları-anladıkları düşünülebilir. Soruya cevap vermeyenlerin Osmanlı Türkçesini bilmediği var sayılırsa katılımcıların %75'i Osmanlı Türkçesi bilmemektedir.⁹

2-Osmanlıca / Osmanlı Türkçesi deyince aklınıza neler geliyor? Sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri Tablo-3'teki gibidir.

9 Hayatı Develi, Osmanlı Türkçesi Grameri II (1. Baskı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ocak 2013) adlı eserinde: "Osmanlı Türkçesi Döneminden, günümüze muazzam bir kültür mirası (bilimsel ve edebî eserler, tarihi belgeler vb.) kalmıştır. Bu kültürel mirası doğru anlamak, yorumlamak, bunlardan gelecek ile ilgili dersler çıkarabilmek, tarihimizi, kültürümüzü, geleneklerimizi tanımak bunların doğru okunması ve değerlendirilmesi ile mümkündür" der.

Tablo-3: Öğrencilerin Osmanlı Türkçesine İlişkin Görüş Ve Tutumlarının Dağılımı

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Sayı (f)
Dili Tanımlama	Eski yazı	13
	Arapça-Farsça-Türkçe karışımı dil	12
	Arap harfli yazılar	5
	Osmanlı	2
	Osmanlının dili	2
	Eski Türkçe	2
	Eski dil	2
	Mühim dil	1
	Zengin ve anlamlı dil	1
	Eski kelimeler	1
	Asıl Türkçe	1
	Kendi öz dilimiz	1
	Sanatlı güzel kelimeler	1
	Uygurca gibi	1
	Arapçanın genişletilmiş hali	1
	Arapça- Farsça, risaleler	1
	Arapçaya yakın dil	1
	Okunuşu zor dil	1
	Zenginlik-güzellik	2
	Farklılık-zenginlik	1
	Bizi biz yapan değerler	1
	Eski kültür	1
	Eski zaman	1
	Eski tarz	1
	Kültür deposu	1
	Özlem	1
	Yaşanmışlıklar	1
	Kibarlık	1

	Kalendermeşreplik	1
	Atamın-dedemin sözü	1
	Tarih	1
	Tarihim, geçmişim	1
	Ceddimiz	1
Dile Karşı tutum (Olumlu)	Padişahlar devri, soyluluk, adalet, hoşgörü	1
	Osmanlı tarihi	1
	600 yıllık medeniyet ve kültür	1
	Dedelerimiz, 600 yıllık imparatorluk	1
	Özümüz, kimliğimiz, değerlerimiz	1
	Geçmişin birikimi	1
	Güzel şeyler	1
	Günümüzde kullanılmaması gereken bir dil	1
	Anlaşılması zor bir dil	1
Dile Karşı tutum (Olumlu)	Nadir insanın kullandığı anlayabildiği kelimeler zor dil	1
	Anlaşılması güç kelimeler	1
	Türkçü düşünceyle yükselip Arap kültürüyle çökmüş imparatorluk	1

Tablo-3'teki veriler incelendiğinde, öğrencilerin cevaplarının; tanımlama, olumlu veya olumsuz tutum belirtme şeklinde üç ana kategoride toplandığı görülmektedir. Öğrenciler *Osmanlı Türkçesi deyinice aklınıza neler geliyor* sorusuna bu dili tanımlayarak veya dile karşı tutumlarını ifade ederek cevap vermişlerdir. Dili tanımlama anlamında öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde öğrencilerin % 16'sı Osmanlı Türkçesini Türk halkının çoğunun ifade ettiği biçimde *eski yazı* olarak tanımladığı görülmektedir. Öğrencilerin % 15'i ise *Arapça, Farsça, Türkçe* karışımı bir dil diyerek bir bakıma Osmanlı Türkçesini akademik anlamda tanımlamışlardır. Bunun dışında dili tanımlama anlamındaki görüşlere bakıldığında Osmanlı Türkçesine dair en çok öne çıkan hususlar *Osmanlı'nın dili olduğu, Arapçaya yakın olduğu, zengin-anlamlı bir dil olduğu, sanatlı güzel kelimelerden* müteşekkil olduğu hususu dile getirilmiştir. Öğrencilerin Osmanlı Türkçesine karşı tutumları genelde olumludur. 23 öğrenci olumlu görüş ifade ederken “*zenginlik, güzellik, eski kültür, özlem, yaşamışlıklar, 600 yıllık medeniyet, kültür, özümüz, kimliğimiz, geçmişimiz, soyluluk, adalet*” gibi kavramları kullanmıştır.¹⁰ 5 öğrenci olumsuz tutumunun sebebini “Osmanlı Türkçesinin anlaşılmasının zorluğu, nadir insanın anladığı kelimelerden oluşması” olarak açıklamıştır.

3. Araştırmada gördüğünüz kelimelerin anlamlarını biliyor musunuz?

sorusuna ilişkin cevaplar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo-4: Öğrencilerin Araştırmada Kendilerine Sorulan Kelimelerin Anlamını Bilip Bilmediğine Dair Dağılımı

Hepsini biliyorum	Çoğunu biliyorum	Bazılarını biliyorum	Birkaçını biliyorum	Hiç bilmiyorum
9	9	29	20	13

¹⁰ Oğuzhan Sevim ve Hatice Bayındır'ın *Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi* adlı çalışmasında da benzer bir soru katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdiği cevaplar arasında: *ataların dili olduğu için, tarihimi bilmek istediğim için, kültürümüzün taşıyıcısı olduğu için, bu topraklarda konuşulan dil olduğu için, zevkli olduğu için* en çok ifade edilen görüşlerdir. Ekev Akademi Dergisi, Yıl 20, Sayı: 67, Yaz 2016, s.291-302

Tablo 4'teki dağılıma göre kelimelerin hepsini ve çoğunu bildiğini ifade edenler Osmanlı Türkçesini biliyor; bazılarını-birkaçını biliyorum ve hiç bilmiyorum diyenlerin Osmanlı Türkçesini bilmediği var sayılırsa öğrencilerin yaklaşık %22,5'i kendilerine sorulan kelimelerin anlamını bildiği; % 77,5'inin ise bilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla büyük çoğunluğunun kendilerine sorulan kelimelerin anlamını bilmediği anlaşılmaktadır.

4. Aile büyükleriniz bu kelimeleri kullanıyor mu? sorusuna verilen cevaplar Tablo-5'te gösterilmiştir.

Tablo-5: Öğrencilerin Aile Büyüklerinin Kelimeleri Kullanıp Kullanmadığına Dair Dağılım

Kullanır	Çoğunu Kullanır	Birkaçını Kullanır	Bazılarını Kullanır	Çok Azını Kullanır	Kullanmaz
24	3	4	23	7	27

Tablo-5'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 30'unun ailesi kendisine gösterilen kelimeleri veya benzerlerini kullanmaktadır. Birkaçını-bazılarını-çok azını kullanır, kullanmaz şeklinde açıklanan görüş oranı %70'tir.

5. Gördüğünüz Bu Kelimeler Size Ne Çağırıyor? Sorusuna verilen cevapların dağılımı Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo-6: Kendilerine Sorulan Kelimelerin Öğrencilerde Uyandırdığı Çağrışımlar

Ana Kategori	Alt Kategori	Sayı(f)
Dil	Osmanlı Devleti ve Türkçesini	18
	Eski	17
	Kadim Türkçeyi	3
	Arapça	4
	Özlenilen kelimeler	1
	Kendi öz dilimiz	1
	Yabancı dil gibi geliyor.	1
	Günümüzde kullanılmıyor olması	1
	Anlamını bilmediğim kelimeler	1
	Nezakat incelik, naiflik, ferahlık, kulağa hoş geliyor olmak	7
Duygu/İlgi	Çok ilginç var, seviyorum	1
	Bana köklü bir devletin kullandığı kelimeler gibi geliyor.	1
	Eskiye hatırlatıyor ve hoş bir iz bırakıyor.	1
	Özlem-farklılık	1

Edebiyat	Edebiyat, edebiyat öğretmeni, lügat, şiir	7
	Çağrışımı yok	7
	Cevap yok	5
Diğer	İslâm	2
	Muhteşem Yüzyıl dizisi	1

Tablo 6'daki verilere göre öğrencilerin %22,5'i kendisine sorulan kelimelerin Osmanlı Devleti ve Türkçesini çağrıştırdığını ifade etmişlerdir. En az % 25 ise direkt olarak Osmanlı, Osmanlı Türkçesi kelimelerini kullanmadan "*kadim Türkçe ve eski*" kavramlarını kullanmışlardır. Kısaca ifade etmek gerekirse görüşlerin yaklaşık % 48'i kelimelerin Osmanlı Türkçesini çağrıştırdığını göstermektedir.

Öğrenciler kendilerine gösterilen kelimelerin kendilerindeki duygusal çağrışımlarını ifade ederken "*nezaket, naiflik, ferahlık, kulağa hoş gelme*", gibi olumlu kavramları kullanmışlardır. Öğrenciler üzerinde kelimelerin "*edebiyat, edebiyat öğretmeni, şiir*" gibi edebi kavramları çağrıştırdığını ifade eden görüşler % 10 civarındadır.

6. Bu Kelimeler Türk Kültürünün Parçası mı? sorusuna verilen cevapların dağılımı Tablo-7'de gösterilmiştir.

Tablo-7: Öğrencilerin Kelimleri Türk Kültürünün Parçası Olarak Görüp Görmediğine Dair Dağılım

Evet	Kısmen	Çoğunlukla	Hayır	Cevap Yok
62	4	1	5	4

Tablo-7'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 75'ten fazlası kelimeleri Türk kültürünün bir parçası olarak görmektedir.

7. Gördüğünüz kelimeleri günlük konuşmalarınızda kullanmak ister miydiniz? Niçin? Sorusuna verilen cevaplar Tablo-8'de gösterilmiştir.

Tablo-8: Öğrencilerin Kelimleri Günlük Konuşmalarda Kullanmak İsteyip İstemediğine Dair Dağılım.

Tutum	Sayı(f)	Gereke	Sayı(f)
Çok isterim	12	Her şeyi rahat anlatabilmek	10
		Kulağa hoş gelmesi	2
İsterim	34	Zarif ve kibar olması	5
		Sevmesi	4
		Kelime sayısının artması	3
		Türkçenin zenginliğini fark etmek	3
		Öze dönme arzusu	3
		Bazı ortamlara derin anlam katması	2

		Bu kelimeleri kullanınca kendisini özel hissetmesi	2
		Kelimelerin hatırlanmasının sağlanması	1
		Kendisine katkısı olması-kelimelerin kulağa hoş gelmesi	1
		Zaten kullanıyor olması	1
İsterim	34	İngilizce yerine bunları tercih etmesi	1
		Bazılarını anlamasa bile kullanmak istemesi	1
		Farklılık yaratması	1
		Daha anlamlı olması-daha anlamlı cümleler kurmayı sağlaması	1
		Yeni bir dil yeni perspektif olması	1
		Kimsenin anlamaması	6
		Anlamlarını bilmemesi	3
		Öz Türkçe olmaması	2
İstemem	18	İnsanın kendini daha basit kelimelerle ifade etmesinin gerekliliği	2
		Kelimelerin ağır olması	2
		Günlük kullanımda zor olması	1
		Çağdaş olmaması	1
Cevap Yok	4		0

Tablo-8’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 57,5’ten fazlası kelimeleri günlük konuşmalarında kullanmak istediğini ifade etmişlerdir. Bunun gerekçesini açıklarken “her şeyi rahat anlatabilmelerini, kelimelerin kulağa hoş gelmesini, kelimelerin zarif ve kibar olmasını, kelimeleri sevmesini, kelime sayısının artmasını istemesini, Türkçenin zenginliğini fark etmek istemesini, özüne dönmek istemesini” ağırlıklı olarak ifade etmişlerdir. Kelimeleri günlük konuşmalarında kullanmak istemeyen öğrencilerin oranı yaklaşık % 22,5’tir. İstemeyen öğrenciler gerekçelerini açıklarken “bu kelimeleri kimsenin anlamaması, kelimelerin Öz Türkçe olmaması, anlamlarını bilmemesi, basit kelimeler kullanmak istemesi ve kelimelerin ağır olması” olarak açıklamışlardır.

8. Bu kelimelerin radyo ve televizyonlarda kullanılmasını ister misiniz? Niçin? Sorusuna verilen cevaplar Tablo-9’da gösterilmiştir.

Tablo-9: Öğrencilerin Kelimeleri Radyo Ve TV Kanallarında Kullanılmasını İstemeye İlişkin Dağılımı.

Cevap	Sayı	Gerekçe	Sayı(f)
İsterim	58	Özümüze dönmek için	7
		Unutulmalarını istemediğim için	4
		Geçmişimizi unutmamak için	4
		Günümüze kazandırılacağı için	4
		Sık kullanılması ve medya yoluyla tanıtılması için	4
		Atalarımızın kelimeleri olduğu için	4
		Aşinalık sağlayacağı için	3
		Dilimizi korumak için	3
		Kelime dağarcığının gelişmesi için	3
		Bu kelimelere kulak aşinalığının olması için	2
		Çabuk yayılması için	2
		Geçmişini yaşamak için	2
		Geçmişe kapı açtığı için	2
		Kültürümüzü yaşatmak için	2
		Halk kullanacağı için	2
		Bu kelimeleri yaşatmak için	2
		Hoş olacağı için	2
		Yeni kelimeler öğrenmek için	2
		Dilimizin zenginleşmesi için	2
		Halk genelde TV seyrettiği ve oradan öğreneceği için	2
		Uydurukçadan kurtulmak için	2
İstemem	16	İlerleme için	1
		Anlamayı zorlaştırır	4
		Çoğu kimse bilmiyor.	3
		Halk bilmiyor.	2
		Günümüz Türkçesi daha sade	2
		Araplaşmak istemem	2
		Haberlerde yalın dil olmalı	2
Fark etmez	1	Daha modernleri var.	1
			1
Cevap yok	3		3

Tablo-9’da görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık % 75’i kelimelerin radyo ve televizyonlarda kullanılmasını istemektedir. Kelimelerin kullanılmasını isteyen öğrenciler bunun sebebini açıklarken “en çok özüne dönme arzusu, kelimelerin unutulmamalarını isteme, geçmişini unutmak istememe, kelimeleri bugüne kazandırma-tanıtma arzusu, dedelerin kullandığı kelimeler olmasını” dile getirmişlerdir.

İstemeyen öğrencilerin oranı ise yaklaşık %25’tir. Bunlar görüşlerini gerekçelendirirken “kelimelerin anlamayı-anlaşılmayı zorlaştırması, halkın kelimeleri anlamayacağı, halihazırdaki Türkçenin daha sade” olduğunu ifade etmişlerdir.

9. Bu Kelimeler ders kitaplarında kullanılmalı mı? Niçin? sorusuna verilen cevaplar aşağıda Tablo-10’da gösterilmiştir.

Tablo-10 Öğrencilerin Kendilerine Sorulan Kelimelerin Ders Kitaplarında Kullanılmasını İsteyip İstemediğine Dair Dağılımı.

Cevap	Sayı	Gereke	Sayı(f)
Evet	36	Yeni nesiller bilsin diye	14
		Nerden geldiğimizi unutmamak için	4
		Öğrencilerin kullanacağı ve kelimelerin kullanımının yaygınlaşacağı için	3
		Atalarımızın kelimeleri olduğu için	2
		Bu kelimelerin bizi ifade ettiği için	2
		Anlamlarının bilinmesi için	2
		Öztürkçe olduğu için	1
		Kesinlikle gerekli olduğu için	1
		Çocuklara katkı sağlayacağı için	1
		Teknoloji çağı çocuklarının bu kelimelere ihtiyacı olduğu için	1
		Yeni nesillerin Türkçenin güzelliklerinden haberdar olması için	1
		Kopukluğu gidermesi için	1
		Yabancılar yerine bunlar olması gerektiği için	1
		Ufkumuz açılsın diye	1
Gerek Yok	7	Ağır olduğu için kullanılmamalı.	2
		Öz ve milli olmadıkları için anlaşılması güç olur.	2
		Yenilerin bu kelimeleri anlaması zor olabilir.	1
		Kullanılırsa başarı düzeyi düşer.	1
		Günümüzde yerini tutan kelimeler var.	1
		Haberlerde yalın dil olmalı	2
		Daha modernleri var.	1
Cevap Yok	4		4
Olabilir	2	İyi bir planlamadan sonra	1
		İsteğe bağlı olabilir.	1
Bazıları Kullanılmalı	1		1

Tablo-10'daki verilere göre Osmanlı Türkçesinde geçen bu kelimelerin ders kitaplarında kullanılışının, bazı şartlarla olabilir ya da bazıları kullanılmalı diyenler dâhil edilirse, öğrencilerin yaklaşık %50'si Osmanlı Türkçesi döneminde kullanılan kelimelerin ders kitaplarında kullanılmasını istemektedir. Bu görüşü dile getirenlerin gerekçeleri arasında en öne çıkanı "*yeni nesillerin o kelimeleri öğrenmeleri*" şeklindedir. "*Öze dönme, kelimelerin yaygınlaşmasını isteme ve ataların kelimeleri olması ve o kelimelerin anlamlarının herkes tarafından bilinmesini isteme*" dile getirilen diğer gerekçelerdir. Kelimelerin kullanılmasına gerek görmeyenlerin oranı da yaklaşık % 10'dur. Bu görüşü ifade eden öğrencilerin gerekçeleri "*kelimelerin ağır olması, öz ve milli kelimeler olmaması ve yeni nesillerin kelimeleri anlamakta zorlanacağı*" şeklindedir.

Sonuç

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin %25'i Osmanlı Türkçesi ile bir şekilde ilgili; %75'i ise ilgisizdir. Öğrencilerin yaklaşık %23'u araştırmada kendilerine sorulan kelimelerin anlamını bilmekte % 77'si ise bilmemektedir. Öğrencilerin aile bireylerinin ise sadece %30'u bu kelimeleri kullanmakta % 70'i kullanmamaktadır. Buna rağmen öğrenciler Osmanlı Türkçesine karşı olumlu bir tavır takınmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin % 75'ten fazlası araştırmada kendilerine sorulan kelimeleri Türk kültürünün bir parçası olarak görmektedir. % 57,5'ten fazlası kelimeleri günlük konuşmalarında; % 75'i radyo ve televizyonlarda; %50'si ise ders kitaplarında kullanılmasını istemektedir. Bu isteklerinin sebebini açıklarken Osmanlı Türkçesinin mirası olan kelimeleri kullanmanın, genelde, her şeyi rahatça anlatmada, kelimelerin unutulmamasını sağlamada, yeni nesillerin bu kelimeleri öğrenmesinde, geçmiş ile günümüz arasında bağ kurmada, ataların mirası olan kelimelerle özlerine dönmede, geçmişini unutmamada ve bugünkü dilin zenginleşmesinde fayda sağlayacağını ifade etmişlerdir. İki binli yılların başından itibaren basın-yayın aracılığıyla yapılan tartışma, konuşma, haber vb. alanlarda devleti yönetenlerin Osmanlı Türkçesini belirli ölçüde kullanma eğiliminde olması, geçmiş ile gelecek arasındaki bağın yeniden güçlendirilmesine yönelik söylem ve tavsiyelerin öğrencilerin Osmanlı Türkçesine karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu düşünülebilir. Bu durum yeni nesillerin Türk toplumunun köklü geçmişiyle yeniden güçlü bağ kurabilmeleri, kendi kültürünün temellerini ve atalarının mirasının değerlerini anlayabilmeleri noktasında umut verici gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Bu ve benzeri araştırmaların daha kapsamlı ve ayrıntılı biçimde yapılması, bu alandaki gerçekliğin ortaya çıkarılmasında ve yetkililerin ilgisini ilgili alana daha fazla çekmede yararlı olabilir.

Kaynakça

- Altun, A. (2015). *Çevrimiçi Ortamdaki Tartışma Kültürüne Yönelik Bir İnceleme: Osmanlı Türkçesi Örneği*, Turkish Studies, Volume 10/12 , p.39-56.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (6.Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, N.(2013). *Lise Düzeyindeki Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanışına İlişkin Öğrenci Görüşlerine Dayalı Bir Değerlendirme*, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C 2, S 2.
- Develi, H.(2013). *Osmanlı Türkçesi Grameri II*, 1. Baskı, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ergüzel, M. M.(2015). *Milli Eğitimde Osmanlı Türkçesinin Seçmeli Ders Olarak Okutulması Üzerine*, Turkish Studies, Volume 10/8, p.35-42.
- Karasar, N.(2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lûgat 365.(2015). *Bazı Kelimeler Çok Güzel*. İstanbul: Can Yayınları.
- Misalli Büyük Türkçe Sözlük. (2011). *Osmanlı* , 3.cilt, 4. Baskı, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Sevim, O.(2016). Hatice Bayındır *Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Osmanlı Türkçesine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi* Ekev Akademi Dergisi, Yıl 20, Sayı: 67, Yaz 2016, s.291-302.
- Şemseddin Sami. (1989). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- TDK.(2017)OsmanlıTürkçesi.(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5977401bcc3376.69513023(erişim tarihi: 25.07.2017).